

KASBIY FAOLIYATDA TEMPERAMENTNING ROLI

Musratova Zilola Ulug'bekovna

Toshkent tibbiyot akademiyasi o'qituvchisi

Maxramqulov Lazizbek Zafarjon o'g'li

Toshkent tibbiyot akademiyasi talabasi

Anatotsiya

Asab tizimining xususiyatlari (kuch, harakatchanlik, muvozanat) va ular bilan bog'liq shaxsning tipologik xususiyatlarining faoliyat motivatsiyasiga ta'siri, ma'lum bir temperamentga ega bo'lgan odamlarning ma'lum bir temperament turini afzal ko'rishida namoyon bo'ladi.

Anatolia

The influence of the characteristics of the nervous system (strength, mobility, balance) and typological characteristics of the person related to them on the motivation of activity is manifested in the preference of a certain type of temperament of people with a certain temperament.

Анатотия

Влияние характеристик нервной системы (сила, подвижность, уравновешенность) и связанных с ними типологических особенностей личности на мотивацию деятельности проявляется в предпочтении определенного типа темперамента людьми с определенным темпераментом.

Temperamentning mehnat va o'qishdagi o'rni shundaki, yoqimsiz muhit, hissiy omillar, pedagogik ta'sirlar tufayli yuzaga kelgan turli xil ruhiy holatlarning faoliyatiga ta'siri unga bog'liq. Turli omillarning ta'siri temperamentga, ya'ni faoliyatni baholashga, monitoring faoliyatini kutishga, ish sur'atini tezlashtirishga, intizomiy jazo choralariga va boshqalarga bog'liq. Asab tizimining xususiyatlari (kuch, harakatchanlik, muvozanat) va ular bilan bog'liq shaxsning tipologik xususiyatlarining faoliyat motivatsiyasiga ta'siri, ma'lum bir temperamentga ega bo'lgan odamlarning ma'lum bir temperament turini afzal ko'rishida namoyon bo'ladi. Har bir faoliyat inson ruhiyati va uning dinamik xususiyatlariga ma'lum talablarni qo'yganligi sababli, faoliyatning barcha turlariga ideal darajada mos keladigan temperamentlar mavjud emas. Aytishimiz mumkinki, xolerik temperamentli odamlar faol, xavfli faoliyat (urush) uchun ko'proq mos keladi. Sangvinik - "siyosat"ning tashkiliy faoliyati uchun. Melanxolik - fan va san'atdagi "tafakkurchilar" ijodiy faoliyati uchun. Flegmatik odamlar tizimli va samarali faoliyat uchun "ijodkorlar"dir. Temperamentning ma'lum xususiyatlariga yuqori talablar qo'yadigan kasblar mavjud (masalan, chidamlilik va o'zini o'zi boshqarish yoki reaksiya tezligiga qo'yiladigan talablar).

Avtomatik tizimning boshqaruv paneli operatorining kasbi ko'plab birliklarning ishlashidagi o'zgarishlarga o'z vaqtida va tezkor javob berishni va to'g'ri qarorlarni tezda qabul qilishni talab qiladi; faoliyati muntazam favqulodda stress, xavf, katta mas'uliyat bilan bog'liq bo'lgan sinovchi uchuvchi, yirik energiya tizimining dispetcheri va boshqalar kabi kasblarda psixikaga qo'yiladigan talablar darajasi juda yuqori. Temperament xususiyatlari - yuqori tashvish, past shovqin immunitetini boshqa xususiyatlar bilan qoplash mumkin emas. Inson mehnatining unumdorligi uning temperament xususiyatlari bilan chambarchas bog'liq.

Shunday qilib, sog'lom odamning o'ziga xos harakatchanligi, agar ish undan tez-tez bir mashg'ulot turidan ikkinchisiga o'tishni talab qilsa, qo'shimcha samara berishi mumkin, qaror qabul qilishda tezkorlik va monotonlik, faoliyatning tartibga solinishi, aksincha, uni tez charchashga olib keladi. Flegmatiklar va melanxoliklar, aksincha, qat'iy tartibga solish va monoton ish sharoitida xolerik va sangvinik odamlarga qaraganda ko'proq mahsuldorlik va charchoqqa qarshilik ko'rsatadi.

Insonning hayotiy tajribasi va tarbiyasi insonning yuqori asabiy faoliyat turi va temperamentining namoyon bo'lishini yashiradi. Hayot sharoitlari ta'sirida xolerik odamda sekinlik, melanxolik odamda esa energiya paydo bo'lishi mumkin. Vaziyatga o'ziga xos reaksiya asab tizimining xarakterli farqlari ta'sirida ham aniqlanishi mumkin, va mashg'ulot va kasbiy tajriba natijasidir. Masalan, tajribali haydovchi, uchuvchi, bokschi yuqori reaksiya tezligi ularning asab tizimining tabiiy xususiyati emas, balki mashg'ulotlar natijasida ham erishish mumkin.

Temperament xulq-atvor va muloqot usullariga ta'sir qiladi. Misol uchun, sangvinik, deyarli har doim muloqotda tashabbuskor, u begonalar davrasida o'zini erkin his qiladi, yangi, g'ayrioddiy vaziyat uni faqat hayajonga soladi va melanxolik, qo'rqitadi, chalkashtirib yuboradi, u yangi odamlar orasida yangi vaziyatda yo'qoladi. Flegmatik odam yangi odamlar, uning his-tuyg'ulari bilan tanishishda qiynaladi oz ko'rsatadi va uzoq vaqt davomida kimdir u bilan tanishish uchun sabab izlayotganini sezmaydi. U sevgi munosabatlarini do'stlik bilan boshlashga moyil va oxir-oqibat sevib qoladi, lekin chaqmoq tez metamorfozgarsiz, chunki uning his-tuyg'ulari ritmi sekinlashadi va his-tuyg'ularning barqarorligi uni monogam qiladi. Xolerik, sangvinik odamlarda bir qarashda muhabbat paydo bo'ladi, lekin u qadar barqaror emas.

Qizig'i shundaki, barqaror munosabatlarga ega muvaffaqiyatli turmush qurgan juftliklar qarama-qarshi xarakterga ega; qo'zg'aluvchan xolerik va xotirjam flegmatik, g'amgin melanxolik va quvnoq sangvinik bir-birini to'ldiradiganga o'xshaydi, ular bir-biriga muhtoj. Do'stona munosabatlarda ko'pincha bir xil temperamentli odamlar bo'ladi, xolerik odamlardan tashqari (ikki xolerik ko'pincha bir-biriga mos kelmasligi sababli janjallashadi).

Eng ideal jamoa - bu sangviniklar jamoasi bo'lib, unda xolerik qo'lboshchi, melanxolik yangi g'oyalarni izlash, flegmatik - moliyachi. Sangvinik odamlar muloqot qilishni juda yaxshi ko'radilar va siz ular bilan xohlagan tarzda muloqot qilishingiz mumkin - ular hech qachon bezovtalanmaydi. Boshqa uchta temperamentning vakillari bilan siz muloyimroq, xotirjamroq bo'lishingiz kerak. Agar siz ular bilan yaxshi munosabatlar o'rnatmoqchi bo'lsangiz, unda siz quyidagilarni yodda tutishingiz kerak:

1. Bu odamlar shoshqaloq muloqotga toqat qilmaydilar - ular bilan munosabatlar doimo befarq va eng to'g'ri darajada saqlanishi kerak.

2. Ularning shaxsi, ish sohasi, sevimli mashg'uloti yoki boshqa odamlar bilan munosabatlardagi ixtisosligi deyarli har doim birinchi o'ringa chiqadi - bu ularning tabiiy ongsiz zaifligi, ular sizga hamdardlik his qilishlari, xo'roz kabi bo'lishga harakat qilishlari mumkin. Kukukni maqtagan Krilovning ertak.

Uchalasi ham muloqot paytida tezda charchaydi, shuning uchun ularni katta hajmdagi ma'lumot bilan yuklash kontrendikedir. Ularning farqlariga e'tibor berish foydalidir.

- Xolerik o'z his-tuyg'ularini ifodalash uchun yordamga muhtoj. Agressiv bo'lmagan muomala bilan u tezda ketadi. Xoleriklar tez-tez takrorlanadigan muvaffaqiyatsizliklar tufayli melankoliyaga tushadilar. Shu bilan birga, ular xafa, injiq, to'liq. Bunday paytda xolerikka hamdard bo'lmaslik va uni tinchlantirmaslik yaxshiroqdir - bu uning g'azabini keltirib chiqarishi mumkin, balki uni yoqimli xabar bilan chalg'itishi mumkin. Agar xolerik sizning xo'jayiningiz bo'lsa va yomon ish uchun sizni qoralasa,

eng maqbul narsa - "Roziman", "Men buni qilaman". Xolerik oshpazning kayfiyatini his qilishni o'rganish yaxshidir, u buzilganida, uning qo'li ostiga tushmaslikka harakat qiling.

- Flegmatik. Agar u salbiy taassurotga ega bo'lsa, uni faqat eng yuqori darajada amalga oshirilgan ko'plab aniq ishlarga ishontirish mumkin. Fikrni iloji boricha aniq va qisqacha shakllantirishga harakat qilib, u bilan ko'proq vazminlik bilan gaplashishingiz kerak. Esingizda bo'lsin: flegmatik odamlar shov-shuvni yoqtirmaydilar. Flegmatik xo'jayin sizni deyarli hech qachon baland ovozda tanbeh qilmaydi va uning ko'z o'ngida sizning reytingingiz pasayishiga sabab ko'rsatmaydi, lekin shu bilan birga, sizning maoshingiz sizni qisqartirishga qodir.

- Melanxolik juda kamdan-kam hollarda xo'jayin, u juda sezgir va sezgir, u bilan umumiy til topish juda oson. Melanxolikdagi his-tuyg'ular asta-sekin o'sib boradi, lekin kuchli. Uning yuzida siz samimiy suhbatdosh va haqiqiy do'stni olishingiz mumkin. Melankolik bilan muloqot qilishda doimo to'g'rilikni ko'rsatish, yolg'on gapirmaslik, adolatli harakat qilish kerak (ularda adolat tuyg'usi kuchayadi). Ishdagi yutuqlari uchun uni chin dildan maqtang va yordami uchun minnatdorchilik bildiring.

Ishchilarning temperamenti ularning mehnat jarayonida o'zaro idrok etishi va mos kelishida muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, yarim xolerik, chorak flegmatik va bir xil melanxoliklardan iborat boshqaruv jamoasi tezda qaror qabul qilishi va harakat qilishi kerak bo'lsa, uning faoliyatida keskin lahzalar ko'pincha paydo bo'lishi mumkin.

Ishlab chiqarishda odamlar o'rtasidagi eng katta muvofiqlik qarama-qarshi temperamentli odamlarni birlashtirish orqali erishiladi. Kadrlarni tanlash va joylashtirish, lavozimga ko'tarilish uchun zaxiralarni ro'yxatdan o'tkazish, o'qitishni tashkil etishda ularning mehnat vazifalarini, yangi bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni o'zlashtirish muvaffaqiyatini oqilona bashorat qilish uchun xodimlarning tipologik xususiyatlarini bilish va hisobga olish kerak. Boshqaruv va ishlab chiqarish jamoalarini ishga qabul qilish ular oldida turgan vazifalarning o'ziga xos xususiyatlarini ta'minlashi kerak. Agar ular shiddatli jarayonlar bilan bog'liq bo'lsa, ularning tarkibiga sanguin va flegmatik odamlarni kiritish tavsiya etiladi va monoton jarayonlar ustunlik qiladigan joylarda melankolik odamlar o'zlarini yaxshiroq isbotlaydilar. Xoleriklar eng yaxshi zudlik bilan bajarilishini talab qiladigan ishlarga tayinlanadi, shuningdek, o'ta muhim vaqtinchalik vazifani bajaradigan tuzilmalarning boshiga qo'yiladi. Temperamentni faoliyat talablariga moslashtirishning to'rtta usuli mavjud:

Birinchi usul - bu kasbiy tanlov bo'lib, uning vazifalaridan biri bu faoliyatdan zarur temperament xususiyatlariga ega bo'lmagan shaxslarni oldini olishdir. Bu usul faqat shaxsiy fazilatlariga yuqori talablar qo'yadigan kasblarga nomzodlarni tanlashda mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bor shaxslar kasbiy ixtisoslashuv, psixofiziologik xususiyatlarni hisobga olgan holda, ular o'z ishlaridan katta mamnunlik his qiladilar, bu esa ularning mahsuldorligiga eng yaxshi ta'sir qiladi.

Ikkinchi usuli - bu shaxsga qo'yiladigan talablar, shartlar va mehnat usullarini individuallashtirishdir.

Uchinchi yo'l - unga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish orqali temperamentning salbiy ta'sirini bartaraf etish faoliyat va tegishli motivlar.

To'rtinchi, asosiy va eng universal usuli - bu uning individual uslubini shakllantirish. Faoliyatning individual uslubi - bu o'ziga yuklangan vazifalarni eng yaxshi bajarishga intilayotgan shaxsda shakllanadigan tipologik xususiyatlar bilan belgilanadigan barqaror usullar tizimi.

Yakuniy natija va temperament xususiyatlari o'rtasida hech qanday bog'liqlik yo'qligi aniqlandi. Ishlash boshqa omillarga bog'liq bo'ladi, ya'ni. motivatsiya va qobiliyat darajasi. Biroq, u o'rnatildi. Temperamentga qarab, faoliyatning o'zini amalga oshirish usuli o'zgaradi, bu ma'lum bir faoliyat uslubining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan asabiy jarayonlar turidir.

ADABIYOTLAR

1. Ulugbekovna, M. Z. (2022). Form and Methods of Forming Communicative Competence in Youth. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 3(10), 71-74.
2. Ulug'bekovna, M. Z. (2022). BO 'LAJAK O 'QITUVCHILARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLILIKNI SHAKLLANTIRISH ASPEKTLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(11), 215-218.
3. Ахмедова, М. Т., & Мусратова, З. У. (2021). Олий таълим муассасаларида устоз-шогирд муносабатларининг стратегик қоидалари ва вазифалари. In interdisciplinary conference of young scholars in social sciences (pp. 326-329).
4. Мелибаева, Р., & Ахмедова, М. (2021). Бола нутқини чиройли ривожлантириш-ноадабий сўзлар таназзулидир.
5. Ахмедова, М., & Нарметова, Ю. (2022). Neyropedagogika va neyropsixologiya rivojlanib kelayotgan yangi fan sohasi sifatida. Общество и инновации, 3(2/S), 103-109.
6. Ахмедова, М. Т., & Нарметова, Ю. К. (2022). “МУОШАРАТ ОДОБИ” ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРДА УСТОЗ-ШОГИРД МУНОСАБАТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(5), 336-340.
7. Нарметова, Ю. (2021). Алекситимия-психосоматик касалликлар омили сифатида.
8. Нарметова, Ю. (2020). Оила хотиржамлиги болалардаги психоматиканинг олдини олиш омили сифатида.
9. Нарметова, Ю. (2016). Тиббиёт муассасаларида психологик диагностика ишларини ташкил этишга тизимли ёндашув. Scienceweb academic papers collection.
10. Комилова, М. О., & Исканжанова, Ф. К. (2015). Файриижтимоий хатти-ҳаракат ва қизиқишлар болалар ва ўсмирларда хулқ оғишини келтириб чиқарувчи омил сифатида. Современное образование (Ўзбекистан), (6), 24-30.
11. Аскарова, Н. А. (2022). ВЛИЯНИЕ РОДИТЕЛЬСКОГО ОТНОШЕНИЯ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(1), 92-97.
12. Baxtiyarovna, S. D., & Jamshidzoda, B. V. (2022). QOBILIYAT RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR. Scientific Impulse, 1(3), 377-380.
13. Nurmatov, A. (2021). Psychological features of the formation of professional identification in medical staff.
14. Narmetova, Y., Melibayeva, R., Akhmedova, M., Askarova, N., & Nurmatov, A. (2022). PSYCHODIAGNOSTICS ATTITUDE OF THE PSYCHOSOMATIC PATIENTS'DISEASE.
15. Комилова, М. О. (2022). СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ЕЁ ПРОБЛЕМЫ В РЕАЛИЗАЦИИ.
16. Исканджанова, Ф. К. (2022). РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВРАЧА-ПЕДАГОГА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ. Gospodarka i Innowacje., 21, 253-257.
17. Iskandjanova, F. K. (2022). The mechanism of methodological improvement of professional and pedagogical competence of future medical teachers. Central Asian Journal of Medicine, 2022(1), 5-10.